

Voortgezet onderzoek (in Riga, Berlijn, New York en Boston) leidde ook al tot negatieve resultaten en zo drong zich geleidelijk aan Jan van Vredenburg de overtuiging op dat van 't Sant de familie-van Vredenburg voor f 47 000 had opgelicht. Toen de echtgenote van de vroegere gezant te Brussel in '31 overleden was, zocht hij eerst contact met van 't Sant die louter onbevredigende antwoorden gaf, en diende vervolgens namens zijn neef Henri, de enige erfgenaam (die persoonlijk liever de zaak had willen laten rusten), een aanklacht bij de justitie in. De procureur-generaal bij het Haagse gerechtshof kwam er niet uit en meende in elk geval onvoldoende grond te hebben om een strafvervolgung tegen van 't Sant in te stellen.

Deze was inmiddels aan scherpe verhoren onderworpen waarin hij uiteraard de ficties welke hij in zijn op ambtseed opgesteld proces-verbaal van december '27 neergelegd had, handhaafde. Hij, hoofdcommissaris van politie, zag zich geconfronteerd met de beschuldiging dat hij een oplichter was – een beschuldiging die hij slechts zou kunnen weerleggen als hij deed wat hij ter wille van de koningin nimmer wilde doen: de justitie in staat stellen, 'Elisabeth le Roi' in Zuid-Amerika op te sporen. Dat de zaak hem hogelijk enerveerde, spreekt vanzelf. Hij beseftte dat een Haagse hoofdcommissaris jegens wie een zo ernstige aanklacht ingediend was welke niet volledig ontzenuwd kon worden, in een onhoudbare positie was komen te verkeren. Hij verzocht om eervol ontslag. Dat werd hem verleend. Maar dat was jhr. Jan van Vredenburg onvoldoende. Was de justitie niet bereid, een strafvervolgung in te stellen, dan kon toch in elk geval het bedrag van f 47 000 teruggevorderd worden via een civiel geding, hetgeen uiteraard in de volle openbaarheid zou plaatsvinden. Jhr. van Vredenburg liet er zich van overtuigen dat het de voorkeur verdiende, dat het geding zich binnenskamers zou afspelen. De commissie van drie werd ingesteld, de procureur-generaal en de advocaat-generaal bij het Haagse gerechtshof woonden al haar zittingen bij en ter bescherming zowel van zichzelf¹ als van de koningin (prins Hendrik was inmiddels overleden) maakte van 't Sant het de commissie onmogelijk, achter de identiteit van 'Elisabeth le Roi' te komen.²

¹ Had van 't Sant opening van zaken gegeven, dan zou aangetoond zijn dat hij de f 47 000 niet in zijn eigen zak gestoken had, maar tevens, en op zijn minst, dat hij op ambtseed een valse verklaring had opgesteld. ² Van 't Sant koesterde grote achting voor mr. L. H. N. Bosch ridder van Rosenthal, die van '30 tot '34 burgemeester van Den Haag geweest was. Bosch vertelde in de hongerwinter aan een van zijn medeleden van het in augustus '44 ingestelde College van Vertrouwensmannen, J. J. van der Gaag, dat hij, toen van 't Sant na de behandeling van de zaak door de commissie van drie zeer ernstig ziek geworden was, een keer uit Utrecht, waar hij commissaris van de koningin was, bij van 't Sant geroepen was. Van 't Sant